

"והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה"

ז' ימים הראשונים של חנוכה כנגד יעקב אבינו "זאת חנוכה" כנגד יוסף שאמר "זאת עשו וחיו"

הארץ, בזכות שעמד שם בניסיון הקשה עם אשת אדוניו בעניני קדושה, הנה כי כן מטעם זה הכניע בקדושתו את מלך יון.

והנה חכמינו ז"ל מגלים לנו במדרש (ויק"ר לב-ה): "יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו ישראל בזכותו. אמר רבי חייא בר אבא, כדאי היה גזור ערוה בעצמו שנגאלו ישראל על ידו". נמצאנו למדים מזה שיוסף הצדיק סלל בקדושתו את הדרך לכל ישראל שיתקדשו במצרים. ולפי המבואר בזכות קדושה זו שנתקדש יוסף במצרים, התגברו החשמונאים על היוונים שהיו פרוצים בעניני קדושה והמשיכו קדושה על כל ישראל.

"הרואה נר של חנוכה צריך לברך" בזכות יוסף הצדיק ששמר על עינו

מה נפלאים הם דברות קדשו של כ"ק אדמו"ר מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע [הובא ב"לקט שפתי קודש" דף קיד מכתבי בנו הגה"ק מהר"ם מבילגורייא זי"ע], שהוסיף לבאר בזה מה ששינו בגמרא (שבת כג.): "הרואה נר של חנוכה צריך לברך". ונפסק להלכה בשלחן ערוך (או"ח סימן תרעו ס"ג): "מי שלא הדליק ואינו עתיד להדליק באותו הלילה, וגם אין מדליקין עליו בתוך ביתו, כשרואה נר חנוכה מברך שעשה ניסים, ובליל ראשון מברך גם שהחיינו".

וביאר הענין בזה על פי מה ששינו במשנה (זבחים קיב): כי משבאו ישראל למשכן שילה שהיה בחלקו של יוסף, היה מותר לאכול קדשים קלים ומעשר שני "בכל הרואה", ופירש רש"י: "במקום שרואין משם את שילה". ומפרש בגמרא (שם קיח): הטעם לכך: "אמר קרא (בראשית מט-כב) בן פורת יוסף בן פורת עלי עין, עין שלא רצתה לזון וליהנות מדבר שאינו שלו, תזכה ותאכל כמלוא עיניה". ופירש רש"י: "מקום אכילת קדשים נתרבה לו על ידי העין, ושילה בחלקו של יוסף היתה".

הנה כי כן מאחר שבזכות קדושת יוסף הצדיק נצחו החשמונאים את היוונים שרצו לעקור

בגימטריא אנטיוכ"ס מלך יון, וכן הוא בגימטריא מל"ך יו"ן, לרמז כי יוסף הצדיק בקדושתו מבטל את קליפת יון.

בדרך זו הוא מכבד מאמר המדרש (ב"ר ב-ד): "וחושך זה גלות יון, שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן, שהיתה אומרת להם, כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל". וצריך ביאור מה שגזרו לכתוב דוקא על קרן השור, אך הענין בזה על פי מה שמצינו כי יוסף הצדיק נקרא שור, כמו שכתוב (דברים לג-ז): "בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו", והיוונים רצו לעקור מישראל את קדושת יוסף הצדיק, לכן גזרו על ישראל לכתוב על קרן השור שאין להם חלק באלקי ישראל.

וביאר הרה"ק מראפשיץ זי"ע ב"זרע קודש" (חנוכה ליל ה) כוונת ה"מגלה עמוקות", על פי מה שמצינו שקליפת יון היא פריצות בעניני קדושה, כמו ששינו בגמרא (שבת כג.): "נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס". ופירש רש"י שביקשו היוונים לטמא את קדושת הנשים, ומטעם זה ביטלו גם כן מצות מילה, ויוסף שהיה מרכבה ליסוד צדיק ביטל בקדושתו את קליפת יון, ובלשון קדשו:

"והנה קליפת מלכות יון היתה בקליפה נגד מדת יוסף, כמו שכתב בספר מגלה עמוקות שמל"ך יו"ן גימטריא יוס"ף... ולכן גזרו היוונים לבטל המילה שהוא בחינת יוסף, גם גזרו על בנות ישראל שכל בתולה הנישאת תבעל לטפסר תחילה, כי רצו להגביר קליפת ערות הארץ, היפוך יוסף שגדר את עצמו מן הערוה ועמד בניסיון, הגם שהיה במצרים ערות הארץ שהיו כולם שטופי זימה".

וזהו המקור למה שכתב תלמידו הגה"ק מצאנו זי"ע ב"דברי חיים" (חנוכה במאמר המתחיל אמרינו בגמרא): "וידוע שקליפת יון היא החופפת על הברית, ולזה הוא מלך יון אנטיוכ"ס בגימטריא יוס"ף כי זה לעומת זה". ויש לומר כי דבר זה מתאים למה שמבואר בזוהר הקדוש (פרשת לך לך כג): כי יוסף זכה להיות מלך על מצרים ערות

לקראת שבת חנוכה הבאה עלינו לטובה פרשת מקץ, דבר בעתו מה טוב לקשר את פרשת השבוע עם עניני דיומא שמונת ימי חנוכה, שאנו זוכים שוב כמדי שנה בשנה לחגוג אותם במעשה המצוה של הדלקת הנרות, ובדיבורי קדושה כתיקון חכמינו ז"ל (שבת כא): "קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה" - באמירת "הלל" בתפלת שחרית, ובאמירת "הודאה" "על הניסים" בשמונה עשרה בברכת "מוזים" ובברכת המזון בברכת "נודה לך".

והנה בספרים הקדושים מבואר הקשר בין פרשת מקץ לחנוכה ומקור הדבר ב"שלטי הגבורים" על הגהות שנמצאו במרדכי (מסכת שבת סוף פרק במה מדליקין), כי יוסף הצדיק כבר הקדים לעשות סעודה לאחיו במצרים, כמו שכתוב (בראשית מג-טז): "וירא יוסף אתם את בנימין ויאמר לאשר על ביתו, הבא את האנשים הביתה וטבוח טבח והכן כי אתי יאכלו האנשים בצהרים". אם נצרף מב' תיבות "טבח והכן" את האות ח' של טב"ח עם ד' אותיות והכ"ן הרי אותיות חנוכה. לרמז שצוה יוסף לטבוח טבח כדי להכין סעודה לכבוד חנוכה.

נמצאנו למדים מזה חידוש גדול, כי יוסף הצדיק בהיותו משנה למלך במצרים, אחרי שחזרו השבטים שנית למצרים עם בנימין הכין להם סעודת חנוכה, ועל כך אמר לאשר על ביתו: "וטבוח טבח והכן", שייכין להם טבח לכבוד סעודת חנוכה. ויש לומר שהמתין לעשות סעודה זו רק אחרי שהיו שם כל י"ב בני יעקב, אשר מהם יצאו כל בית ישראל הכלולים מיי"ב שבטי י"ה, כדי לעשות בכך הכנה לכל ישראל לנס חנוכה.

יוס"ף בגימטריא מל"ך יו"ן עשה פועל דמיון לנס חנוכה

רחש לבי דבר טוב לבאר הטעם שבחר יוסף הצדיק לעשות במצרים סעודת חנוכה לכל אחיו אחרי שהביאו עמיהם את בנימין, על פי מה שכתב ה"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן ריב) כי יוס"ף

**ביאור הרמז של הקדמונים כי יוסף צוה "וטבוח טבח והכן"
כדי לעשות בכך סעודת חנוכה לאחיו במצרים**

**מגלה עמוקות: יוס"ף בגימטריא מל"ך יו"ן
שביטל בקדושתו מה שפרצו היוונים בחומת קדושת ישראל**

**כשראה יוסף שסלל בקדושתו הדרך לכל ישראל להתקדש במצרים
עשה סעודת חנוכה על ביטול קליפת יון**

**מגלה עמוקות: יעקב אבינו חזר על פנים קטנים,
לעשות הכנה לנס חנוכה שנשאר פך אחד של שמן טהור**

מעבירין את רוע הגזירה". ונרשם עליהם צום, קול, ממון, פירוש, תשובה היא בצום, תפלה היא בקול, וצדקה היא בממון. והנה צו"ם קו"ל ממו"ן בגימטריא זא"ת, וזהו הרמז: "בזאת יבוא אהרן אל הקודש", בג' דברים אלו בא אהרן הכהן אל קודש הקדשים להמשיך כפרה לכל ישראל.

והנה בחנוכה אי אפשר לקיים את כל השלשה, שהרי אסור לקיים "צום" בחנוכה, כמו ששנינו בגמרא (שבת כא:): "בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון", אבל עם כל זאת מפאת קדושת הזמן של ימי החנוכה, אפשר לתקן הכל על ידי השנים האחרים קו"ל ממו"ן, דהיינו להתפלל בקול, ובפרט שיש לנו מצוה מיוחדת בחנוכה לומר בקול הלל והודאה, וגם נוהגים לתת צדקה כמו שהביא ה"מגן אברהם" (או"ח ריש סימן תרע): "נוהגין הנערים העניים לסבב בחנוכה על הפתחים". ובזכות קדושת ימי חנוכה אפשר לתקן הכל כאילו קיים את כל השלשה צו"ם קו"ל ממו"ן בגימטריא זא"ת.

יש לומר כי מטעם זה קוראים ב"זאת חנוכה" (במדבר ז-פד): "זאת חנוכת המזבח ביום המשח אותו". כי היות שתכלית המזבח היא להקריב עליו קרבנות לכפרה, לכן רמז הכתוב שהעיקר הוא לעשות תשובה ותפלה וצדקה, שהן צו"ם קו"ל ממו"ן בגימטריא זא"ת. וזהו רמז הכתוב: "זאת חנוכת המזבח".

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו מה שרמז יוסף הצדיק לאחיו, כדי שיתקנו מה שמכרוהו למצרים ולא יצטרכו להתגלגל בעשרה הרוגי מלכות, לכן סגר אותם במשמר שלשת ימים, כדי שיתעוררו לעשות חשבון הנפש לתקן הכל בשלשת הדברים: "ותשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה".

אולם ככוונה תחילה לא המתין שלשה ימים שלמים, אלא "ויאמר אליהם יוסף ביום השלישי", שיש עוד עצה לתקן מה שלא השלימו לתקן

השלישי ולא המתין ג' ימים שלמים: "זהו שאמר הכתוב (הושע ו-ב) יחינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו, זכות אבות סייען, שכתוב (בראשית כב-ד) ויהי ביום השלישי וישא אברהם את עיניו, זכות התורה סייען, שכתוב (שמות יט-זו) ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר".

ואענה גם אנא זעירא חלקי לבאר הטעם שיוסף שחרר אותם מבית הסוהר ביום השלישי, על פי דברות קדשו של ה"תפארת שלמה" (חנוכה ד"ה זאת עשו וחיו) שיוסף הצדיק אמר לאחיו: "זאת עשו וחיו את האלקים אני ירא", כדי לרמז להם בכך על יום האחרון של חנוכה שנקרא "זאת חנוכה", שביום זה אפשר להשלים את כל התיקונים שלא השלימו בימים הנוראים, והנה הדברים בלשון קדשו:

"זאת עשו וחיו את האלקים אני ירא. יבואר על פי מה שמבואר השכינה נקראת זאת, וזה עיקר העבודה לתקן המדה הנקראת זאת... וזה דכתיב זאת עשו וחיו, פירוש אם תתקנו זאת זהו עיקר החיות. וזה שמביא את האדם ליראת שמים, כמו שכתוב את האלקים אני ירא... כי הפעולה מכל התיקונים שנעשה מראש השנה העבר בתקיעות שופר נגמר עתה בימי חנוכה. זהו הרמז במשנה (מנחות פה): תקוע אלפא לשמן. פירוש כל התיקונים מתקיעות מראש השנה הוא אלפא לשמן של נר חנוכה, כי אז הוא גמר התיקון".

זא"ת בגימטריא צו"ם קו"ל ממו"ן

ונראה לבאר לפי זה מה שסגר יוסף את אחיו במשמר שלוש ימים, ואמר להם כבר ביום השלישי: "זאת עשו וחיו את האלקים אני ירא", כדי לרמז להם שאפשר לתקן הכל ביום האחרון של חנוכה הנקרא "זאת חנוכה", על פי שכתוב בפרשת אחרי בעבודת יום הכיפורים (ויקרא טז-ג): "בזאת יבוא אהרן אל הקודש".

ופירש הקדוש רבי שמשון מאוסטרופאלי זצ"ל ה"ד הרמז בזה, על פי מה שאנו אומרים בימים הנוראים (בפיט ונתנה תוקף): "ותשובה ותפלה וצדקה

קדושתם של ישראל, לכן כמו שבמשכן שילה שהיה בחלקו של יוסף, נמשכה קדושת המשכן בכל מקום שהיה אפשר לראותו, כך בחנוכה נמשכה קדושת הנרות בכל מקום שרואים אותם, עד כדי כך שאפשר לברך עליהם גם בראיה.

וזהו הטעם למה שמובא בספרים הקדושים ("עבודת ישראל" דרוש לחנוכה), שעל ידי ההסתכלות על נרות החנוכה יכול כל אחד לתקן מה שפגם בראיית עיניו, כי בזכות יוסף הצדיק שקידש את עיניו וזכה להמשיך קדושה בכל הרואה, נמשכת קדושת הנרות בכל מקום שאפשר לראותו. וזהו שתיקנו לומר אחר ההדלקה: "הנרות הללו קודש הם ואין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותן בלבד". אלו דבריו הקדושים.

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין המעשה הנשגב של יוסף שעשה סעודת חנוכה לאחיו, כי אחרי שסלל את הדרך לכל ישראל בקדושתו ובזכות זה נתמנה למלך על מצרים, הזמין את כל אחיו למצרים ועשה להם שם סעודת חנוכה, כדי לעשות בכך פועל דמיון לכל בית ישראל הכלולים מיי"ב השבטים לנס חנוכה, שבזכות קדושתו של יוסף במצרים הכניעו החשמונאים את קליפת יון.

"זאת עשו וחיו" רמז על "זאת חנוכה"

הנה מה טוב ומה נעים להתבונן על מה שמצינו בפרשתנו עוד קשר בין יוסף הצדיק לחנוכה, כשירדו השבטים בפעם הראשונה למצרים בלי בנימין לקנות תבואה, ואז אמר להם יוסף (בראשית מב-ט): "מרגלים אתם לראות את ערות הארץ באתם". ועשה מעשה לסגור אותם שלשה ימים (שם יז): "ויאסוף אותם אל משמר שלשת ימים, ויאמר אליהם יוסף ביום השלישי, זאת עשו וחיו את האלקים אני ירא".

ונתייגעו המפרשים לבאר הטעם מה ראה יוסף לסגור אותם בבית הסוהר שלשה ימים, וביאר "בעל הטורים" שעשה כן כנגד שלשה דברים רעים שעשו לו: א. שפשטו את כותנתו וטבלוהו בדם. ב. שהשליכוהו לבור. ג. שמכרוהו למצרים.

בזוהר הקדוש (פרשתנו ו:): מצינו ביאור על כך בדרך הפשט, שיוסף רצה לרמז להם בכך, שהוא לא יעשה להם כדרך שעשו שמעון ולוי לאנשי שכם, שציוו עליהם שימולו וביום השלישי למילתם קמו והרגו את כל אנשי שכם, אלא הוא אמר להם ביום השלישי: "זאת עשו וחיו", שהשאיר אותם בחיים, וכל כך למה, כי "את האלקים אני ירא".

"רבינו בחיי" מבאר הענין בזה בתוספת ביאור, לבאר גם כן הטעם שיוסף שחרר את אחיו ביום

לומר שנס חנוכה היה בזכות יעקב ובזכות יוסף בבחינת: "אלה תולדות יעקב יוסף".

הדלקת נרות חנוכה בבחינת:

"והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה"

הנה מה טוב ומה נעים להביא מקור לשילוב של יעקב ויוסף עם נס חנוכה, ממה שהביא ברש"י ישן (תחילת פרשת וישב) מאמר שמקורו במדרש תנחומא (פרשת וישב סימן א):

"וישב יעקב. הפשתי הזה נכנסו גמליו טעונים פשתן, הפחמי תמה אנה יכנס כל הפשתן הזה, היה פיקח אחד משיב לו ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו, כך יעקב ראה כל האלופים הכתובים למעלה, תמה ואמר מי יכול לכבוש את כולן, מה כתיב למטה, אלה תולדות יעקב יוסף, וכתוב (עובדיה א-יח) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש, ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם".

וכתב ב"אמרי נועם" (פרשת וישב אות ה) בשם הספרים הקדושים כי המדרש התכוון לרמז בכך לנר חנוכה, לפי מה ששינוי בגמרא (שבת כא:): "גמל שטעון פשתן והוא עובר ברשות הרבים, ונכנסה פשתנו לתוך החנות ודלקה בנרו של חנוני והדליק את הבירה, בעל הגמל חייב. הניח חנוני את נרו מבחוץ, חנוני חייב, רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור".

לפי זה אומר ה"אמרי נועם", כי מה שהביא המדרש: "הפשתי הזה נכנסו גמליו טעונים פשתן", הוא רמז על אלופי עשו ושאר שונאי ישראל, ובראשם היוונים שהחשיכו עיניהם של ישראל בגזירותיהם, ועמדו על ישראל להשיחם תורת ה', ואילו הפחמי שתמה: "אנה יכנס כל הפשתן הזה", רומז על כלל ישראל המתפללים ושואלים את הקב"ה, שבהיותם חלשים ומעטים איך יוכלו להתגבר על היוונים שהיו גיבורים ורבים.

על כך אומר המדרש: "מה כתיב למטה, אלה תולדות יעקב יוסף, וכתוב והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש, ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם". הרמז בזה על נס הנרות שעשה הקב"ה לישראל בשמונת ימי חנוכה שיוכלו להדליק בשמן טהור, שהאש של הנרות היא רמז על קדושת יעקב אבינו שנאמר עליו: "והיה בית יעקב אש", ואילו השלהבת היוצאת מן האש היא רמז על קדושת יוסף הצדיק שנאמר עליו: "ובית יוסף להבה", ובכך הדלקת הנרות לעורר קדושתם, ואז יתקיים "ובית עשו לקש", כפי שמבאר המדרש: "ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם".

אמרי נועם: "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה", הוא רמז על נרות חנוכה בזכות קדושת יעקב ויוסף

אמרי נועם: יעקב עם יוסף בגימטריא י"ג פעמים הוי"ה כנגד י"ג מדות של רחמים המתגלות בחנוכה

יעקב בגימטריא ז' פעמים הוי"ה כנגד ז' מדות הראשונות משם א"ל עד ואמ"ת המתגלות בז' ימי חנוכה

יוסף בגימטריא ו' פעמים הוי"ה כנגד ו' מדות אחרונות מן "נוצר" עד "ונקה" המתגלות בזאת חנוכה

לו". מבואר מזה כי שרו של עשו נלחם עם יעקב כדי למנוע ממנו את ההכנה לנס חנוכה, וכשראה שלא היה יכול לנצחו "ויגע בכף ירכו". [ויש לומר כי זהו רמז הכתוב: "וירא כי לא יכול לו" - ל"ו דייקא, שלא היה יכול לבטל את ההכנה של יעקב להדלקת ל"ו נרות חנוכה].

והוסיף ה"מגלה עמוקות" בקיצור רמז נפלא בפסוק (בראשית לב-לב): "ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל והוא צולע על ירכו". ופירש רש"י: "ומדרש אגדה ויזרח לו לצרכו לרפאות את צליעתו". והרמז בזה: "ויזרח לו השמש" - ל"ו דייקא, שזרח עליו האור הגדול של ל"ו נרות חנוכה שעתידיים בניו להדליק בחנוכה כדי לרפאות את צליעתו.

חידוש גדול זה מבואר גם בשל"ה הקדוש (פרשיות וישב מקץ ויגש תורה אור אות יב) שכתב בלשון קדשו: "והנה כתיב (שם כה) ותקע כף ירך יעקב, וזה בא ליעקב על שנשאר יחידי, כי שכח פכים קטנים והלך אחריהם, ובודאי יש דברים גדולים רמוזים בפכים קטנים, ואז תבין גם כן סוד פך שמן של חנוכה".

אמנם יש להעיר כי מדברי ה"מגלה עמוקות" הללו מבואר, שנס חנוכה היה בזכות יעקב אבינו שעשה הכנה לכך עם הפכים הקטנים, ואילו מדברי ה"מגלה עמוקות" שהבאנו לעיל הרי מבואר שנס חנוכה היה בזכות יוסף הצדיק, כמו שרמזו בשמו יוסף בגימטריא אנטיסוכ"ס וגימטריא מל"ך יו"ן, אשר כפי המבואר שמתעם זה עשה יוסף סעודת חנוכה לאחיו במצרים.

ויש לומר שאין בזה שום סתירה לפי מה שכתוב בפרשת וישב (בראשית לו-א): "וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה את אחיו בצאן". ופירש רש"י בשם המדרש: "תלה הכתוב תולדות יעקב ביוסף... שהיה זיו איקונין של יוסף דומה לו, וכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף, זה נשטם וזה נשטם, זה אחיו מבקש להורגו, וזה אחיו מבקשים להורגו, וכן הרבה". אם כן לא נפלאות היא

בימים הנוראים: "זאת עשו וחיו את האלקים אני ירא", ביום האחרון של חנוכה שנקרא "זאת חנוכה", אפשר לתקן הכל ולהעביר את רוע הגזירה ולהישאר בחיים אפילו רק בשנים מהשלשה. וזהו הטעם שנקרא "זאת חנוכה", כדי לרמז שהמקיים בשמונת ימי חנוכה מצות הדלקת הנרות ואמירת הלל והודאה, זוכה לתקן הכל כאילו קיים כל השלשה צו"ם קו"ל ממו"ן בגימטריא זא"ת.

יעקב אבינו חזר על פכים קטנים לעשות הכנה לנס חנוכה

רחש לבי דבר טוב להוסיף תבלין לדברות קדשו של ה"תפארת שלמה", לבאר הטעם שיוסף הצדיק רמז לאחיו במצרים על "זאת חנוכה" באומרו: "זאת עשו וחיו את האלקים אני ירא", על פי מה שכתוב בפרשת וישלח (בראשית לב-כג): "ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר, וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו". ופירש רש"י ומקור הדבר בגמרא (חולין כא:): "ויותר יעקב, שכח פכים קטנים וחזר עליהם".

וביאר ה"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן טו), כי בפעולה זו עשה יעקב הכנה לנס חנוכה, אשר כפי המבואר בגמרא (שבת כא:): כשנכנסו היוונים להיכל טימאנו את כל השמנים: "וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים". נמצא לפי זה כי מפך אחד של שמן טהור, שלא היה בו להדליק אלא יום אחד, נעשה בו נס שנתרבה השמן להדליק בו שמונה ימים, והרי זה כאילו היו שמונה פכים קטנים. הנה כי כן על "פכים קטנים" הללו של חנוכה נשאר יעקב בלילה כדי לעשות הכנה לנס חנוכה.

ענין זה מובא גם ב"מגלה עמוקות" בפרשתנו פרשת מקץ בתוספת ביאור: "שהיה יעקב צולע על ירכו כאשר מסר נפשו על פך של שמן, ויזרח לו השמש, הן הן (ישעיה ו-ב) שרפים עומדים ממעל

יעקב אבינו ז' מדות הראשונות יוסף הצדיק ו' מדות האחרונות

כעבדא קמיה מאריה נראה להוסיף תבלין לדבריו הקדושים, על פי מה שמבואר בדברי האריז"ל כי סדר החשבון של י"ג מדות של רחמים שנזכרו בפרשת כי תשא (שמות לג-ו) הוא כך: "א"ל, רחום, וחנון, ארך, אפים, ורב חסד, ואמת, נוצר חסד, לאלפים, נושא עון, ופשע, וחטאה, ונקה". נמצא לפי זה כי בז' ימי חנוכה צריך לכוון ז' מדות: "א"ל, רחום, וחנון, ארך, אפים, ורב חסד, ואמת", ובלילה השמיני צריך לכוון את ששת המדות האחרונות: "נוצר חסד, לאלפים, נושא עון, ופשע, וחטאה, ונקה".

ועתה בא וראה דבר נפלא, כי כאשר נעשה חשבון נראה כי יעקב בגימטריא ז' פעמים שם הוי"ה כנגד ז' מדות הראשונות: "אל, רחום, וחנון, ארך, אפים, ורב חסד, ואמת", המתגלות בז' ימים הראשונות של חנוכה, ואילו יוסף בגימטריא ו' פעמים שם הוי"ה כנגד ו' מדות האחרונות: "נוצר חסד, לאלפים, נושא עון, ופשע, וחטאה, ונקה", המתגלות בזאת חנוכה.

ויש לומר כי ז' מדות הראשונות יש בהן רמז על יעקב אבינו, כי תחילתן בשם א"ל שנקרא יעקב בשם זה, כמו שדרשו בגמרא (מגילה יח.): "מנין שקראו הקב"ה ליעקב אל, שנאמר (בראשית לג-ב) ויקרא לו אל אלקי ישראל". וכן הסיום של ז' מדות הראשונות "ואמת" הוא רמז על יעקב אבינו שמדתו "אמת", כמו שכתוב (מיכה ז-ב): "תתן אמת ליעקב".

וכן ו' מדות האחרונות הן רמז ליוסף הצדיק שזכה להידבק במדותיו של הקב"ה, בהיותו "נוצר חסד לאלפים", שכלכל את כל בני העולם והצילם מן הרעב. והיה גם כן בבחינת "נושא עון ופשע וחטאה", שמחל לאחיו כשביקשו ממנו מחילה, כמו שכתוב (בראשית נ-ז): "אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם כי רעה גמלוך". והשיב להם יוסף (שם כא): "ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם וינחם אותם וידבר על לבם". וכן זכה לקיים את המדה האחרונה "ונקה", שניקה את כל ישראל מטומאת מצרים על ידי שנתקדש במצרים וסלל להם את הדרך שיתקדשו גם כן.

נמצינו למדים מזה כי נס הנרות שעשה הקב"ה לישראל בשמונת ימי חנוכה כדי שיוכלו להדליק את המנורה בשמן טהור, הוא בזכות קדושת יעקב אבינו שנאמר עליו: "והיה בית יעקב אש", ובזכות קדושת יוסף הצדיק שנאמר עליו: "ובית יוסף להבה", ועל ידי שאנו מדליקים את הנרות כדי לעורר קדושתם נזכה שיתקיים סיום הכתוב "ובית עשו לקש".

והוסיף ה"אמרי נועם" כי יעקב אבינו שלמד עם יוסף את כל התורה, מסר לו גם את הסודות של נרות חנוכה, ודבר זה רמוז בפסוק (בראשית לז-א): "וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו ועשה לו כתונת פסים". ופירש רש"י: "ואונקלוס תרגם, בר חכים הוא ליה, כל מה שלמד משם ועבר מסר לו". והרמז בזה: "כי בן זקנים הוא" [כפי שכתוב "זקנים" חסר ו'] בגימטריא מנור"ה, שהוא רמז על נס המנורה, "כי בן זקונים הוא לו" - ל"ו דייקא, שמסר לו הסודות של ל"ו נרות שאנו מדליקים בשמונת ימי חנוכה.

כדרכו בקודש מוסיף ה"אמרי נועם" רמז נפלא על השילוב בין יעקב ויוסף לחנוכה, על פי מה שמבואר בכתבי רבינו האריז"ל (פרי עץ חיים שער חנוכה פ"ד), כי במשך שמונת ימי חנוכה בשעת הדלקת הנרות מתגלות כל י"ג מדות של רחמים. הא כיצד, בכל לילה משבעת ימי חנוכה צריך לכוון למדה אחת מ"י"ג מדות של רחמים, ואילו בלילה השמיני צריך לכוון את ששת המדות האחרונות כדי להשלים את כל י"ג המדות, ולכן יש בברכה הראשונה של הדלקת הנרות י"ג תיבות: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר חנוכה", כנגד י"ג מדות של רחמים.

והנה יעקב עם יוסף בגימטריא י"ג פעמים הוי"ה, כנגד י"ג מדות של רחמים המתגלות בחנוכה, וזהו הרמז: "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה", כי בזכות השילוב של קדושתם שמתגלה בחנוכה בהדלקת הנרות, יוצאת מהם אש להבה לכלות את היוונים ויורשיהם, הקמים על ישראל בכל דור ודור להשכיחם את תורת ה'. אלו תוכן דבריו הקדושים.

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין דברי ה"תפארת שלמה", שיוסף הצדיק רמז על "זאת חנוכה" באומרו: "זאת עשו וחיו את האלקים אני ירא", כי לפי המבואר הרי יעקב שמספרו ז' פעמים שם הוי"ה הוא כנגד ז' ימי חנוכה, שבכל לילה מתגלה מדה אחת מ'ז' מדות הראשונות, ואילו יוסף שמספרו ו' פעמים שם הוי"ה הוא כנגד זאת חנוכה שמתגלה בה ו' מדות האחרונות, ולכן בפרשתנו פרשת מקץ, שחלה על פי רוב בחנוכה מבואר, שיוסף מסר את הסוד של "זאת חנוכה" לאחיו באומרו: "זאת עשו וחיו את האלקים אני ירא".

יומתק לצרף מה שכתב ה"בני יששכר" (כסלו-טבת מאמר ב אות י), כי בזאת חנוכה יש סגולה מיוחדת להמשיך שפע של חיים בנים ומזונות, ששינוי על כך בגמרא (מו"ק כח.): "חיי בני ומזוני, לא בזכותא תליא מילתא, אלא במזלא תליא מילתא". וביאר האריז"ל שהכוונה בזה על ב' המזלות "נוצר חסד" ו"ונקה", שכלולות בהם ששת המדות האחרונות, שמהן נמשכים ג' דברים אלו, הנה דברי ה"בני יששכר" בלשון קדשו:

"הנה אומר לך הדבר אשר מרגלא בפומייהו דרבנן רבותינו כת הקודמים, אשר בחנוכה יש מקום לעורר פקודת עקרים ועקרות כעין ראש השנה, הנה לדעתי עיקר הענין עיקר הסגולה ביום האחרון הנקרא בפי כל זאת חנוכה, אשר כוונתו מן נוצר עד ונקה מזל עליון ומזל תחתון, ובני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא, אלא במזל"א תליא מילתא".

ולפי דברינו יש לומר שזהו בזכות יוסף הצדיק שהוא כנגד "זאת חנוכה", שמצינו אצלו שלשה דברים אלו: חיים, כמו שאמר: "זאת עשו וחיו". בנים, כמו שאמר (בראשית מז-ב): "הא לכם זרע", ומבואר בספרים הקדושים שהוא רמז על זרע של קיימא. מזונות, שכלכל יוסף את כל בני העולם ואמר להם: "הא לכם זרע" שהוא תבואה. לכן "זאת חנוכה" שהיא כנגד יוסף הצדיק, שששת המדות האחרונות מתגלות בה, מסוגלת לשפע ברכה והצלחה, בחיי אריכי, בבני ברוכי, ומזוני רוויחי.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com
לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com